

SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNU

KANUN NUMARASI

: 5510

KABUL TARİHİ

: 31/5/2006

YAYIMLANDIĞI RESMÎ GAZETE

: TARİH: 16/6/2006 SAYI: 26200

YAYIMLANDIĞI DÜSTUR

: TERTİP: 5 CİLT: 45

AKADEMİK

MADDE 45

DR. ÖĞR. ÜYESİ GÖKHAN TÜRE

KANUNLARI GEREĞİNCE GÖREVDEN UZAKLAŞTIRILANLAR, TUTUKLANANLAR VEYA GÖREVİNE SON VERİLENLERİN SİĞORTALILIKLARI VE PRİMLERİ

MADDE 45- Bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olan sigortalılardan görevden uzaklaştırılan, görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınanlardan, kanunları gereğince eksik aylığa müstahak bulunanların prime esas kazançlarının yarısı; kanunlarına göre bu müddetler için sonradan görevlerine iade edilerek tam aylığa hak kazananların ise prime esas kazançlarının tamamı üzerinden prim alınır. (Ek cümle: 17/4/2008-5754/66 md.) Prime esas kazançların yarısı üzerinden prim alınanların prim ödeme gün sayısı bu sürelerin yarısı olarak hesap edilir.

Görevine son verilenlerden yargı kararı ile görevlerine iade edilenlerin primleri, göreve son verildiği tarihten görevine başladığı tarihe kadar kendi kadrosunun veya emsali kadronun prime esas kazancına göre hesaplanır. Bu durumdakilerin primlerine ait sigortalı ve işveren hisselerinin gecikme cezası ve gecikme zamları kurumlarınca ödenir ve bu süreler sigortalılık süresinden sayılır.

Birinci ve ikinci fıkraya göre sigortalılık durumu değişenler için ek bildirme düzenlenerek Kuruma verilir ve bu durumda 102 nci madde hükümleri uygulanmaz.

Bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılanlardan, ilgili kanunları gereğince kullandıkları aylıksız izin sürelerinin bitiminden sonra göreve başlayanlar ile göreve başlaması için tanınan süreler ile bir yıl ve daha az süreyle aylıksız izne ayrılanların aylıksız izin sürelerinde bu Kanunun 67 nci maddesinde aranan 30 günlük prim ödeme şartı aranmaz. (Ek cümleler: 13/2/2011-6111/31 md.) Bu durumdaki sigortalıların aylıksız izinli oldukları süreler için prime esas kazanç alt sınırının altında olmamak kaydıyla aylıksız izne ayrıldıkları tarihteki prime esas kazançları üzerinden %12 oranında genel sağlık sigortası primi işverenlerince ödenir. Ancak askerlik hizmeti nedeniyle aylıksız izne ayrılanların genel sağlık sigortası priminin ödenmesinde, bir yıllık süre sınırı uygulanmaz.

KAYNAKÇA

Akyılmaz, Bahtiyar/**Sezginer**, Murat/**Kaya**, Cemil; Türk İdare Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2017.

Aslanköylü, Resul; Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi, C. I, Ankara 2015.

Bilgili, Özkan; “İş Sözleşmesi Askıda Olan Kamu İdaresi Çalışanlarının Genel Sağlık Sigortalılıkları”, Çalışma ve Toplum, 2021/3.

Dengiz, Ada; Ödev ve Sorumluluklarının İhlali Halinde Kamu Görevlilerinin Görevden Uzaklaştırılması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018.

Güzel, Ali/**Okur**, Ali Rıza/**Caniklioğlu**, Nurşen; Sosyal Güvenlik Hukuku, 19. Bası, İstanbul 2021.

Mollamahmutoğlu, Hamdi/**Astarlı**, Muhittin/**Baysal**, Ulaş; İş Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2021.

Özdemir,ERCÜMENT/**Kırbıyık**, Bünyamin; “657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’na Göre Görevden Uzaklaştırma”, <https://www.tarimorman.gov.tr>.

Süzek, Sarper; İş Hukuku, 21. Baskı, Ankara 2021.

Tan, Turgut; İdare Hukuku, Ankara 2011.

Tuncay, A. Can/**Ekmekçi**, Ömer/**Gülver**, Ender; Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 22. Bası, İstanbul 2023.

ANLATIM PLANI

Giriş

- I. Kamu Görevlisinin Görevden Uzaklaştırılması, Tutuklanması Veya Gözaltına Alınmasının Sosyal Sigorta İlişkisine Etkisi
- II. Kamu Görevlisinin Görevine Son Verilmesinin Sosyal Sigorta İlişkisine Etkisi
- III. Aylıksız İzin Kullanmanın Sosyal Sigorta İlişkisine Etkisi

GİRİŞ

5510 sayılı Kanun'un 45. maddesi, Beşinci Bölüm'de düzenlenen diğer maddeler gibi yalnızca 4/1(c) kapsamında sigortalı olan kamu görevlilerine özgüdür. Maddede düzenleme konusu yapılan husus, en genel mahiyette, kamu görevlisinin fiili çalışmasının olmadığı durumların, sigorta ilişkisi üzerindeki etkisidir. Maddeyle amaçlanan, çeşitli sebeplerle göreviyle ilişkisi geçici olarak kesilmiş yahut sürekli olarak kesilmekle beraber yeniden tesis edilmiş kamu görevlisine, ilişkisinin kesildiği süreler açısından sosyal güvence sağlamaktır¹.

Maddenin incelenmesine geçilmeden önce 5510 sayılı Kanun'un, fiili çalışmanın olmadığı sürelerin sigorta ilişkisine etkisine dair genel yaklaşımına değinilmesinde fayda bulunmaktadır. 5510 sayılı Kanun, 4/1(a) kapsamındaki sigortalının, fiili çalışmasının olmadığı dönemlerin, prim ödeme gün sayısına dâhil edilip edilmeyeceği ve prime esas kazancın nasıl belirleneceği hususlarında, çalışılmadan geçirilen süreler için ücret ödenip ödenmediğini esas almaktadır. 5510 sayılı Kanun m. 86/2 uyarınca; eksik gün beyanı için sigortalının ay içinde bazı iş günlerinde çalıştırılmamasının yanı sıra ücretin de ödenmemiş olması aranmaktadır. Buna göre, işçinin fiili çalışması olmakla birlikte ücretinin ödendiği durumlarda, genel sağlık sigortası primi dâhil tüm sigorta primleri ödenecek ve bu süreler, prim ödeme gün sayısına dâhil edilecektir. Buna karşılık işçinin çalışmadığı ve işverenin de ücret ödemediği, kısaca iş sözleşmesinin askıya alındığı süreler için duruma göre eksik gün ve kazanç yahut sıfır gün ve sıfır kazanç beyan edilecektir².

45. maddenin düzenleme şekli incelendiğinde, kanun koyucunun, fiili çalışmanın olmadığı sürelerle ilişkin genel yaklaşımını, büyük ölçüde kamu görevlileri için de sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Zira kamu görevlisinin, 45. maddenin kapsamına girebilmesi için, fiili çalışmasının olmadığı süreler için aylığını tam olarak almaması gerekmektedir. Dolayısıyla fiili çalışması olmasına rağmen aylığı tam olarak ödenen kamu görevlisi, genel hükümlere tabi olmaya devam eder.

¹ **Aslanköylü**, Resul; Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi, C. I, Ankara 2015, s. 1535.

² **Bilgili**, Özkan; "İş Sözleşmesi Askıda Olan Kamu İdaresi Çalışanlarının Genel Sağlık Sigortalılıkları", Çalışma ve Toplum, 2021/3, s. 1730-1731.

bu sürelerin yarısı olarak hesap edilir. Bu hükümle bağlantılı olarak SSİY m. 100/8'de; *"Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olan sigortalılardan görevden uzaklaştırılan, görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınanlardan, kanunları gereğince eksik aylığa müstahak bulunanların onbeş gün"* üzerinden bildirimlerinin yapılacağı öngörülmüştür.

Hükmün uygulanabilmesi için kamu görevlisinin, görevden uzaklaştırılmasının sebebi önemli değildir; hakkında yürütülen bir soruşturma sebebiyle görevden uzaklaştırma kadar, cezai kovuşturma sebebiyle görevden uzaklaştırma da bu maddenin uygulama alanına girer. Aynı şekilde kamu görevlisinin tutuklanması veya gözaltına alınmasına neden olan suçun görevle ilgisinin olup olmaması da önem taşımamaktadır. Önem taşıyan tek husus, kamu görevlisinin, aylığına tam olarak hak kazanmamış olmasıdır.

5510 sayılı Kanun'da böyle bir düzenleme yapılmasının sebebi, esas olarak, kamu görevlisinin, görevden uzaklaştırıldığı veya görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklu olduğu veya gözaltına alındığı sürelerde aylığına kısmen de olsa hak kazanmasından ileri gelmektedir. Gerçekten de özel kanunlar saklı kalmak üzere, Devlet Memurları Kanunu m. 141 uyarınca; *"Görevden uzaklaştırılan ve görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınan memurlara bu süre içinde aylıklarının üçte ikisi ödenir. Bu gibiler bu Kanunun öngördüğü sosyal hak ve yardımlardan faydalanmaya devam ederler."* Bu hükme göre, kamu görevlisi; görevden uzaklaştırıldığı, tutuklandığı veya gözaltına alındığı süreler için aylığının ve çalışma karşılığı ödenen (ek ödeme, döner sermaye gibi) ödemelerin üçte ikisini alacağı gibi Kanun'da öngörülen sosyal hak ve yardımlardan da tam olarak faydalanmaya devam edecektir⁹.

Bu durumdaki kamu görevlisinin, belli hâllerde göreve tekrar başlatılması zorunludur. Devlet Memurları Kanunu m. 143'e göre; *"Soruşturma veya yargılama sonunda yetkili mercilerce: a) Haklarında memurluktan çıkarmadan başka bir disiplin cezası verilenler; b) Yargılamanın men'ine veya beraatine karar verilenler; c) Hükümden evvel haklarındaki kovuşturma genel af ile kaldırılanlar; ç) Görevlerine ve memurluklarına ilişkin olsun veya olmasın memurluğa engel olmayacak bir ceza ile hükümlü olup cezası ertelenenler; bu kararların kesinleşmesi üzerine haklarındaki görevden uzaklaştırma tedbiri kaldırılır."* Yine m. 145 uyarınca; *"Görevden uzaklaştırma; bir disiplin kovuşturması icabından olduğu takdirde en çok 3 ay devam edebilir. Bu süre sonunda hakkında bir karar verilmediği takdirde memur görevine başlatılır."*

Göreve tekrar başlatılan kamu görevlisinin, mali ve özlük hakları DMK m. 141/2'de düzenlenmektedir. İlgili hükme göre; *"143 üncü maddede sayılan durumların gerçekleşmesi halinde, bunların aylıklarının kesilmiş olan üçte biri ken-*

⁹ **Dengiz, Ada;** Ödev ve Sorumluluklarının İhlali Halinde Kamu Görevlilerinin Görevden Uzaklaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s. 87-88.

dilerine ödenir ve görevden uzakta geçirdikleri süre, derecelerindeki kademe ilerlemesinde ve bu sürenin derece yükselmesi için gerekli en az bekleme süresini aşan kısmı, üst dereceye yükselmeleri halinde, bu derecede kademe ilerlemesi yapılmak suretiyle değerlendirilir.”

Mezkûr düzenlemelerden anlaşıldığı üzere kamu görevlisine, görevine iade edilmesiyle beraber aylığın eksik ödenen kısmı iade edilerek, tam aylığa hak kazanması sağlanmaktadır. Bu ihtimali öngören 5510 sayılı Kanun m. 45/1 uyarınca, bu süreler için prime esas kazançlarının tamamı üzerinden prim tahsil edilecektir. SSİY m. 100/8’de de; *“görevlerine iade edilerek kanunlarına göre bu müddetler için sonradan tam aylığa hak kazananların ise 30 güne tamamlamak suretiyle bildirimlerinin”* yapılacağı belirtilmiştir.

Göreve iade nedeniyle, prime esas kazancın tamamı üzerinden prim alınacak olması, ister istemez, sigortalılık durumunda bir değişiklik anlamı taşır ve bu durum ek nitelikte aylık prim ve hizmet bildirgesi düzenlenmesini gerektirir. 5510 sayılı Kanun m. 45/3’te, sigortalılık durumu değişenler için ek bildirge düzenlenerek Kuruma verileceği ancak bu takdirde 102. maddede öngörülen idari para cezasına hükmedilmeyeceği öngörülmüştür.

Bu kişilerin genel sağlık sigortası primlerine ilişkin esaslar, SSİY m. 108/19(f)’de düzenlenmiştir. İlgili hükme göre; *“Görevden uzaklaştırılan, görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınanlardan kanunları gereğince eksik aylığa müstahak bulunanların genel sağlık sigortası primleri, emeklilik keseneğine esas aylıklarının veya prime esas kazanç tutarının yarısı üzerinden tahakkuk ettirilerek Kuruma ödenir. Kanunlarına göre sonradan görevlerine iade edilerek tam aylığa hak kazananların ise söz konusu sürelele ait emeklilik keseneğine esas aylıklarının veya prime esas kazanç tutarlarının kalan yarısı üzerinden genel sağlık sigortası primi ödenir.”*

II. KAMU GÖREVLİSİNİN GÖREVİNE SON VERİLMESİNİN SOSYAL SİGORTA İLİŞKİSİNE ETKİSİ

Kamu görevlilerine, çeşitli disiplin cezalarının uygulanması mümkün olup, en ağır disiplin cezasını, çıkarma, bir diğer ifadeyle göreve son verme teşkil etmektedir¹⁰. Zira çıkarma cezasına maruz kalan kamu görevlisinin, kural olarak, bir daha kamu görevlisi olarak çalışması mümkün olmayıp (DMK m. 125/E), 5510 sayılı Kanun m. 9/1(c)(2) uyarınca da görevden ayrıldıkları tarihten itibaren 4/1(c) kapsamındaki sigortalılıkları sona erer.

Kamu görevinden çıkarma cezası bir idari işlem olup, bu işlemin hukuka aykırı olması pekâlâ mümkündür. Böyle bir durumda idare, yeni bir işlem tesis etmek suretiyle, hukuka aykırı idari işlemi geçmişe etkili olarak ortadan kaldırdığı (idari işlemin geri alınması) gibi yargı yoluna başvurulması neti-

¹⁰ **Akyılmaz**, Bahtiyar/**Sezginer**, Murat/**Kaya**, Cemil; Türk İdare Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2017, s. 768.

cesinde, mahkeme hükmü ile ilgili cezanın iptaline de karar verilebilir¹¹. Her iki durumda da kamu görevlisinin görevine iade edilmesi ve kendisine geriye dönük olarak aylık veya ücretinin ödenmesi gerekmektedir.

5510 sayılı Kanun m. 45/2, görevine son verilen kamu görevlisinin yargı kararı ile görevine iade edilmesi hâlinde, primlerinin, göreve son verildiği tarihten görevine başladığı tarihe kadar kendi kadrosunun veya emsali kadronun prime esas kazancına göre hesaplanacağını ve bu sürelerin sigortalılık süresinden sayılacağını amirdir. Önemle belirtmek gerekir ki bu süreler yalnızca sigortalılık süresinden sayılmakla kalmaz, aynı zamanda prim ödeme gün sayısına da dâhil edilir¹².

Dikkat edilirse hükümde yalnızca, yargı kararı ile göreve iade edilenlere ilişkin bir düzenleme yapılmıştır. Ancak daha önce de belirtildiği üzere, idarenin kendi tesis ettiği hukuka aykırı işlemi ortadan kaldırması da mümkündür. Bu bakımdan yeni bir idari işlemle (idari tasarrufla) göreve iade edilenler açısından da m. 45/2'deki esasın kabul edilmesi gerekmektedir. Kanunda bu hususa ilişkin bir açıklık bulunmamakla birlikte, 2021 yılında SSİY m. 108/18(a)'ya eklenen alt bent 3'te; "*görevine son verilmesine rağmen idarî tasarrufla görevlerine iade edilenler için geriye dönük olarak ödenen aylık veya ücrete ilişkin emeklilik keseneği veya kurum karşılıkları, sigorta primleri ile fiili hizmet süresi zammı primleri söz konusu aylık, ücret veya farkların sigortalıya ödendiği tarihi takip eden günden başlayarak 15 inci günün sonuna kadar ödenmesi halinde yasal süresi içerisinde ödenmiş sayılır.*" hükmüne yer verilmiştir. Anılan hükümden ulaşılan dolaylı sonuç; idari tasarrufla göreve iade edilenlerin primlerinin de, göreve son verilen tarihten göreve başlanan tarihe kadar kendi kadrosunun veya emsali kadronun prime esas kazancına göre hesaplanacağı, bu sürelerin sigortalılık süresinden sayılacağı ve prim ödeme gün sayısına dâhil edileceği yönündedir.

Görevden uzaklaştırma sonucu göreve yeniden başlatmaktan farklı olarak, m. 45/2'de göreve son verdikten sonra yargı kararı ile göreve iade edilme hâlinde, geriye dönük ödenen sigorta primleri için gecikme cezası ve gecikme zammı uygulanacağı öngörülmüştür. Bu gecikme cezası ve gecikme zammından kamu kurumu sorumlu olup, böyle bir sorumluluk yaratılmasının nedeni olarak, kamu idaresinin sigortalının görevine haksız yere son verdiğinin mahkeme kararı ile tespit edilmesi gösterilmektedir¹³. Bu görüş, SSİY m. 108/18(a)(3) ile de doğrulanmaktadır. Zira kamu görevlisinin göreve iadesinin, yargı kararı ile değil de, idari tasarrufla gerçekleştiği durumlarda, bu sürelerle ilişkin sigorta primlerinin, ücret veya farkların sigortalıya ödendiği

¹¹ İdari işlemlerin sona ermesi hakkında detaylı bilgi için bkz. **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 473 vd.; **Tan**, Turgut; İdare Hukuku, Ankara 2011, s. 733 vd.

¹² **Aslanköylü**, s. 1535; **Elma**, Ramazan; Örnekler ve Uygulamalarla Sosyal Güvenlik Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2022, s. 454.

¹³ **Aslanköylü**, s. 1535.

tarihi takip eden günden başlayarak 15 inci günün sonuna kadar ödenmesi hâlinde gecikme cezası ve gecikme zammı uygulanmayacaktır.

Göreve iade durumu, sigortalılık durumunda bir değişiklik anlamı taşıdığından, ek nitelikte aylık prim ve hizmet bildirgesi düzenlenmesi gerekmektedir. 5510 sayılı Kanun m. 45/3'te, sigortalılık durumu değişenler için ek bildirme düzenlenerek Kuruma verileceği ancak bu takdirde 102. maddede öngörülen idari para cezasına hükmedilmeyeceği öngörülmüştür.

Bu kişilerin genel sağlık sigortası primine ilişkin esaslar SSİY m. 108/19(g)'de düzenlenmiştir. Anılan hükme göre; *“Görevine son verilenlerden daha sonra yargı kararı ile görevlerine tekrar iade edilenlerin, görevine son verildiği tarihten görevine tekrar başladığı tarihe kadar olan emeklilik keseneği ve kurum karşılıkları/primleri ile birlikte genel sağlık sigortası primi de tahakkuk ettirilerek Kuruma ödenir.”*

III. AYLIKSIZ İZİN KULLANMANIN SOSYAL SİGORTA İLİŞKİSİNE ETKİSİ

Kamu görevlilerinin; personel mevzuatına göre, sağlık, doğum veya evlat edinme, eğitim, yurtdışında görevlendirme, askerlik, uluslararası kuruluşlarda hizmet alma veya istekte bulunma gibi çeşitli sebeplerle aylıksız izne ayrılma hakkı bulunmaktadır. Yine 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu m. 18'de, kamu görevlileri sendikaları, konfederasyonları ile sendika şube yönetim kuruluna seçilenlerin talepte bulunmaları halinde görevleri süresince aylıksız izne ayrılma hakları mevcuttur.

Kamu görevlisinin aylıksız izne ayrılması, sosyal sigorta ilişkisi üzerinde belli etkiler gösterebilen bir durumdur.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, kamu görevlisinin aylıksız izinli sayılarak başka bir kamu kurum veya kuruluşunda 4/1(c) kapsamında sigortalı olarak görev yapması hâlinde, aylıksız izinde geçen süreler, sigorta ilişkisi üzerinde herhangi bir etki göstermez; yalnızca prim ödeme yükümlüsü, görev aldığı diğer kamu kurum ve kuruluşu olur. Bu hususu düzenleyen SSİY m. 108/19(e) hükmüne göre; *“Kanunları uyarınca kurumlarından aylıksız izinli sayılarak başka bir kamu kurum veya kuruluşunda 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı olarak görev yapanların genel sağlık sigortası primleri ile birlikte aylıklarını ödeyen kamu kurum ve kuruluşlarınca ödenir.”*

Aynı şekilde 4688 sayılı Kanun kapsamında yönetim kurulu üyesi seçilmesi dolayısıyla aylıksız izne ayrılan kamu görevlileri, 4/1(c) kapsamında sigortalı sayıldıklarından, aylıksız izinde geçen sürelerin, sigorta ilişkisi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır, yalnızca prim ödeme yükümlüsü, yönetim kuruluna seçtikleri sendika yahut konfederasyondur. Bu kapsamda, kamu görevlilerinin aylıksız izinli sayıldıkları bu sürelerde; % 9 sigortalı ve % 11 işveren hissesi olmak üzere toplam % 20 oranındaki malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi ile % 5 sigortalı ve % 7,5 işveren hissesi olmak üzere toplam %

12,5 oranındaki genel sağlık sigortası primi görev yaptıkları kamu görevlileri sendikaları veya konfederasyonlarınca, tahakkuk ettirilerek Kuruma gönderilir (SSİY m. 108/19(d)).

Bunların dışındaki durumlarda kamu görevlisinin, aylıksız izinde geçirdiği süreler, uzun vadeli sigorta kolları bakımından dikkate alınmaz; yalnızca bu süreler için kamu görevlisine borçlanma imkânı tanınır. 5510 sayılı Kanun m. 41/c uyarınca; *“4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olanların, personel mevzuatına göre aylıksız izin süreleri kendilerinin veya hak sahiplerinin yazılı talepte bulunmaları ve talep tarihinde 82 nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt ve üst sınırları arasında olmak üzere, kendilerince belirlenecek günlük kazancın %32’si üzerinden hesaplanacak primlerini borcun tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde ödemeleri şartı ile borçlandırılarak, borçlandırılan süreleri sigortalılıklarına sayılır.”*

Uzun vadeli sigorta kollarından farklı olarak 5510 sayılı Kanun’da aylıksız izinli olan kamu görevlisi ile bakmakla yükümlü olduğu kişilerin belli şartlar altında genel sağlık sigortasından faydalanması istenmiştir. Nitekim m. 45/3’te düzenlenen mesele de esasında, kamu görevlisinin aylıksız izinde geçen sürelerde genel sağlık sigortasından yararlanma şartlarıdır.

Fıkranın ilk cümlesinde, genel sağlık sigortasından yararlanmaya ilişkin temel şarta istisna getirilmektedir. Nitekim 5510 sayılı Kanun m. 67/1(a) uyarınca; kamu görevlisi ile bakmakla yükümlü olduğu kişilerin, genel sağlık sigortası kapsamındaki sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi için, sağlık hizmeti sunucusuna başvurduğu tarihten önceki son bir yıl içinde toplam 30 gün genel sağlık sigortası prim ödeme gün sayısının olması gerekmektedir¹⁴. Buna karşın 5510 sayılı Kanun m. 45/3’te, aylıksız izne ayrılan kamu görevlileri ile bakmakla yükümlü olduğu kişileri için üç hâlde bu şartın aranmayacağı öngörülmektedir. Bunlar; (i) bir yıl ve daha az süreyle aylıksız izne ayrılanların aylıksız izin sürelerinde, (ii) aylıksız izin sürelerinin bitiminden sonra göreve başlayanlar hakkında ve (iii) aylıksız izin sürelerinin bitiminden sonra göreve başlama için tanınan süreler içerisinde.

Fıkranın ikinci cümlesinde, genel sağlık sigortası priminin oranı gösterilmektedir. Kanun’un genel yaklaşımına uygun olarak yalnızca genel sağlık sigortası priminin tahsil edildiği bu durum için prim oranı % 12 olarak belirlenmiştir. Buna göre kamu görevlisinin aylıksız izinli olduğu süreler için prime esas kazanç alt sınırının altında olmamak kaydıyla aylıksız izne ayrıldığı tarihteki prime esas kazancı üzerinden %12 oranında genel sağlık sigortası priminin işverenlerince ödeneceği belirtilmektedir. SSİY m. 108/19’da genel sağlık sigortası primlerinin hangi süreler için ödeneceği daha açık bir şekilde düzenlenmektedir. 19. madde (b)(1) hükmüne göre; 5510 sayılı Kanun m.

¹⁴ **Güzel**, Ali/**Okur**, Ali Rıza/**Caniklioğlu**, Nurşen; Sosyal Güvenlik Hukuku, 19. Bası, İstanbul 2021, s. 840; **Tuncay**, A. Can/**Ekmekçi**, Ömer/**Gülver**, Ender; Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 22. Bası, s. 610.

4/1(c) kapsamında ilk defa sigortalı olan kamu görevlisinin, personel mevzuatı uyarınca aylıksız izinli olduğu süreler ile bu sürelerin sonunda göreve başlamaları için tanınan yasal süreler için bir yıl süreyle sınırlı olacak şekilde genel sağlık sigortası primi ödenir. Emekli Sandığı iştirakçisi olan kamu görevlileri açısından bir yıllık süre sınırı uygulanmaz ((a)(1)).

Fıkranın üçüncü cümlesinde, askerlik hizmeti nedeniyle aylıksız izne ayrılan kamu görevlisinin genel sağlık sigortası primlerinin ödenmesinde, bir yıllık süre sınırının uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır. SSİY m. 108/19 incelendiğinde, aylıksız izin süresinde muvazzaf askerlik hizmetinin yedek subay yahut er veya erbaş olarak yerine getirilmesinin genel sağlık sigortası primlerine etkisinin farklı şekilde düzenlendiği görülmektedir.

Muvazzaf askerlik görevini yedek subay olarak yapan kamu görevlisinin, bakmakla yükümlü olduğu kişilerinin de bulunması hâlinde, yedek subay okulu öğrencilik süreleri dâhil olmak üzere, aylıksız izinli oldukları süreler ile bu sürelerin sonunda göreve başlamaları için tanınan yasal sürelerde genel sağlık sigortası primi ödenir ((b)(2)). Bu esas Emekli Sandığı iştirakçisi olan kamu görevlileri açısından da aynı şekilde geçerlidir ((a)(2)).

Muvazzaf askerlik görevini er veya erbaş olarak yapan kamu görevlisinin, bakmakla yükümlü olduğu kişilerin bulunmaması hâlinde ise göreve başlamaları için tanınan yasal süreler dikkate alınmak suretiyle terhis oldukları tarih ile göreve başladıkları tarih arasında geçen süreye ilişkin genel sağlık sigortası primleri ödenir ((c)).

